

РЕЛІГІЄЗНАВЧІ СТУДІЇ

УДК 284.57

СУЧАСНЕ П'ЯТИДЕСЯТНИЦЬКЕ ВЧЕННЯ
ПРО ЗЦІЛЕННЯ

THE MODERN PENTECOSTAL DOCTRINE OF HEALING

М. М. Мокієнко

Актуальність теми дослідження. Егалітарний феномен говоріння мовами в п'ятидесятницькому середовищі не є єдиним засобом сполучення сучасних вірян із реальністю новозавітної спільноти. Категоричне заперечення цессаціонізму обумовило потужний акцент у русі натхненних Духом на чудеса, ознаки й особливо на зцілення.

Постановка проблеми. Попри важливі історичні та соціальні передумови, які зробили вчення про зцілення складовою п'ятидесятницького ідентитету, репрезентивного руху апелюють до біблійно-богословського дискурсу зцілення. Актуальність богословського дослідження п'ятидесятницького вчення про зцілення зумовлена не тільки теоретичною і практичною цінністю у світовому богословському дискурсі, але особливо в українському науковому дискурсі, в якому богослов'я щоразу впевненіше утверджує власний методологічний статус.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне п'ятидесятницьке вчення про зцілення привернуло увагу ряду зарубіжних і вітчизняних дослідників. Її вивченню присвячені роботи таких науковців: Р. Андерсон, Г. Даффілд, Н. Ван Клів, Д. М. Епштейн, Е. Кеніон, Р. А. Кідд, К. Коупленд, Г. Макгі, Г. Л. Макклунг, Р. Мензіс, У. Мензіс, Д. Петс, В. Пурді, Ф. Рачинець, В. Уоррен, У. Холленвегер. Наші наукові висновки

Urgency of the research. The egalitarian phenomenon of speaking languages in the Pentecostal environment is not the only means of connecting contemporary believers with the reality of the New Testament community. The categorical denial of cessationism caused a strong emphasis on the movement inspired by the Spirit to miracles, signs and especially healing.

Target setting. Despite the important historical and social preconditions that made the doctrine of healing a component of Pentecostal identity, the movement's proponents appeal to the biblical and theological discourse of healing. The urgency of the theological study of the Pentecostal doctrine of healing is due not only to the theoretical and practical value in the world's theological discourse, but especially in the Ukrainian scientific discourse, in which the theology constantly asserts its own methodological status more confidently.

Actual scientific researches and issues analysis. The problem of the modern Pentecostal doctrine of healing has attracted the attention of a number of domestic and foreign researchers. The works by R. Anderson, K. Copeland, G. Daffild, D. M. Epstein, W. Hollenweiger, E. W. Kenyon, R. A. Kydd, G. L. McClung, G. Makgi, R. Menzis, U. Menzis, D. Petts, V. Purdi, F. Raychinnets, N. Van Kliv, V. Warren are dedicated to the study. Our scientific

базуватимемо саме на основі концепцій цих науковців.

Постановка завдання. У представленій статті ставимо завдання дослідити сучасне п'ятидесятницьке розуміння вчення про зцілення на основі біблійних текстів та історичного екскурсу цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Цінність зцілення у п'ятидесятництві була особливо посилена місіональною емпазою п'ятидесятництва, зокрема в країнах «третього» світу. Нові світоглядні та теологічні виклики змушують «рух Духа» частково переглядати відношення до зцілення, який виразився в теологічній «легітимізації» медицини, запереченні універсальності оздоровлення, розширенні ідеї на емоційну та психосоматичну складову людини. Нинішні п'ятидесятники прагнуть не жалітися, що зцілюються не всі, а тішитися тому, що хтось зцілюється. У спробі побачити надприродне втручання Бога в умовах гріховності й приреченості фізичного світу, хрещені Духом мусять апелювати й до одного та іншого.

Висновки. На переконання п'ятидесятників, доктрина Божественного зцілення – це природний результат відновлення новозавітного християнства. Надприродне оздоровлення є частиною триваючої роботи Ісуса в церкві напередодні парусії. Виходячи з холістичного підходу в антропології, вважаючи викупну жертву Христа джерелом фізичного оздоровлення людини, вбачаючи кінцевою місією метою преображення творіння, сучасні п'ятидесятники проголошують реальність зцілення як частину грандіозного вселенського Божого задуму, якому не чужа фізична сторона життя людини.

conclusions will be based on the concepts of these scholars.

The research objective. In the present article we set the task to study the modern Pentecostal understanding of the doctrine of healing on the basis of biblical texts and the historical excursion of this problem.

The statement of basic materials. The value of healing in the Pentecostalism was especially strengthened by the missionary empathy of the Pentecostal, especially in the Third World countries. New worldview and theological challenges force “the Movement of the Holy Spirit” to partially revise the attitude towards healing, which was expressed in the theological “legitimization” of medicine, the denial of the universality of healing, extended ideas on the emotional and psychosomatic component of man. The present Pentecostals tend not to complain that not all are healed, but to rejoice because someone is healed. In an attempt to see the supernatural interference of God in the conditions of sin and the doom of the physical world, baptized by the Holy Spirit must appeal to one and the other.

Conclusions. According to Pentecostals, the doctrine of Divine Healing is a natural result of the renewal of the New Testament Christianity. Supernatural healing is part of the ongoing work of Jesus in the church before the day before Parousia. Proceeding from the holistic approach in anthropology, considering the redeeming sacrifice of Christ as the source of human physical healing, seeing the final missionary purpose of the transformation of creation, modern Pentecostals proclaim the reality of healing as part of the grandiose, universal, God's plan, to which the physical aspect of human life is not alien.

Ключові слова: *п'ятидесятницьке вчення, зцілення, Рух Святості, п'ятидесятницьке богослов'я.* | **Keywords:** *Pentecostal doctrine, healing, the Holiness movement, modern Pentecostal theology.*

Актуальність теми дослідження. Егалітарний феномен говоріння мовами в п'ятидесятницькому середовищі не є єдиним засобом сполучення сучасних вірян із реальністю новозавітної спільноти. Категоричне заперечення цессаціонізму обумовило потужний акцент у русі натхненних Духом на чудеса, ознаки й особливо на зцілення.

Постановка проблеми. Попри важливі історичні та соціальні передумови, які зробили вчення про зцілення складовою п'ятидесятницького ідентитету, репрезенти руху апелюють до біблійно-богословського дискурсу зцілення. Актуальність богословського дослідження п'ятидесятницького вчення про зцілення зумовлена не тільки теоретичною і практичною цінністю у світовому богословському дискурсі, але особливо в українському науковому дискурсі, в якому богослов'я щоразу впевненіше утверджує власний методологічний статус.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне п'ятидесятницьке вчення про зцілення привернуло увагу ряду вітчизняних і зарубіжних дослідників. Її вивченню присвячені роботи таких науковців: Р. Андерсон, Г. Даффід, Н. Ван Клиф, Д. М. Епштейн, Е. Кеніон, Р. А. Кідд, К. Коупленд, Г. Макгі, Г. Л. Макклунг, Р. Мензіс, У. Мензіс, Д. Петс, В. Пурді, Ф. Рачинець, В. Уоррен, У. Холленвегер. Наші наукові висновки базуватимемо саме на основі концепцій цих науковців.

Постановка завдання. У представлений статті ставимо завдання дослідити сучасне п'ятидесятницьке розуміння вчення про зцілення на основі біблійних текстів та історичного екскурсу цієї проблеми.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи походження раннього п'ятидесятництва здебільшого з середовища соціально маргіналізованих груп, а також частково успадковану теологію «Руху Святості» з її акцентом на зцілення як частину голгофського спокутування вкупі з несприйняттям тогочасної медицини, тема фізичного зцілення стала однією з ключових складових для визначення ідентичності п'ятидесятництва. Цінність зцілення також була особливо посилена місіональною емфазою п'ятидесятництва, особливо в країнах «третього» світу, оскільки розглядається у якості потужного інструменту принесення Царства Божого в життя конкретної людини.

Першою причиною, яка спонукає п'ятидесятників вірити в сучасне зцілення, є їх специфічна христологія. Якщо традиційний протестантизм вважає, що Христос своєю смертю на хресті забезпечив людям прощення минулих гріхів і досяжність для них вічного життя, то п'ятидесятництво

сформувало чотиричастинне розуміння постаті Христа, яке називають «чотирьохсторонньою» Євангелією. Згідно цього підходу, Христос діє в середовищі віруючих просто зараз і Його діяльність не обмежується спасінням. Перетворювальний вплив Христа, який стосується як окремих вірян так і їх спільнот, дотичний до сфери фізичного й емоційного здоров'я людини. Тобто Христос виступає як Цілитель, Той хто звільняє від хвороб та сил Сатани [8]. На підставі тексту Послання до Євреїв 13:8: «Ісус Христос вчора, і сьогодні, і навіки той Самий!» – п'ятидесятники вказують на безперервність в особистості, характері та роботі Христа після Його смерті, воскресіння та вознесіння.

Другою причиною для вірування п'ятидесятників у божественне зцілення є віра в те, що воно присутнє у викупній роботі Христа. На переконання хрещених Святим Духом, біблійне вчення про зцілення проходить паралельно з вченням про спасіння, останнє ж дотичне до усіх сфер життя людини. Всі добрі й досконалі дари є результатом дії хреста Христового [4, с. 656]. Євангелист Матвій (8:14-17) тлумачив вірш про Раба, що страждає (Іс. 53:4) в рамках служіння зцілення Христа як частини Його викупної роботи.

Третя причина, яку вбачають п'ятидесятники як основу для сучасного вчення про зцілення, корениться в сфері антропології. Якщо людина не є незв'язною сукупністю тіла, душі й духа, а справжньою єдністю, то спасіння буде мати відношення до усіх сторін людського існування.

Четверта причина, яку наводять у п'ятидесятницьких колах на користь зцілення, – це підхід до спасіння як відновлення занепаłego світу. Бог проти людських страждань, бо вони є результатом гріхопадіння, а не Його досконалої волі. Спокутування варто розуміти в якості плану для відновлення всього творіння, особливо людства. Хоча остання теза є достатньо дискусійна серед п'ятидесятників, останнім часом п'ятидесятники більш цілісно підходять до сотеріологічних питань.

Нарешті, місійна природа руху хрещених Святих Духом орієнтує їх розглядати зцілення як ключ до сердець людей у благовісті. П'ятидесятники вказують, що результатом зішестя Духа й проповіді Петра в День П'ятидесятниці, стало приєднання до церкви трьох тисяч людей (Дії Ап. 2:41). Водночас як внаслідок зцілення Петром та Іваном кривого увірувало п'ять тисяч людей (Дії Ап. 4:4). Той факт, що переважна більшість зцілень Христа та апостолів відбулася за межами культової споруди, приводить п'ятидесятників до висновку про місіонерську сутність цієї дії. А оскільки порядок денний церкви «кінця часів» не відрізняється від завдань першоапостольської доби, то зцілення залишається дієвим засобом в арсеналі церкви в дії, тобто місії [12, р. 14].

Історичними попередниками п'ятидесятників у вченні про зцілення вважають лідера квакерів Д. Фокса та пізніші ревайвалістські рухи XIX ст. Хоча християни усіх часів вірили, що людська хвороба і слабкість можуть бути усунуті надприродним втручанням Бога, яке відбувається у відповідь на молитву, саме у Товаристві друзів (квакерів) з'являється цілісніше уявлення стосовно оздоровлення. Квакери наполягали на суверенності Бога в зціленні й вважали його прерогативою Святого Духа.

Водночас більш розвинуті теологічні моделі, пов'язані зі зціленням, з'явилися дякуючи попередникам п'ятидесятництва – Руху Святості. Більшість проповідників руху наполягали, що досягнення досконалості та повного освячення є другою чи окремою дією благодаті, яка здійснюється шляхом раптового надприродного втручання Бога. На цій основі частина вчителів та практиків зцілення вказувало на необхідність моментального переживання оздоровлення. При його відсутності хворий або той, хто молився, міг бути звинувачений у відсутності віри або наявності гріха. При цьому, представники однієї з течій руху – Кесвікської гілки, – які інтерпретували освячення не лише як подію, а і як процес, вказували що як тільки Бог чує молитву віри про зцілення, то Він відповідає негайно, однак фактичне проявлення зцілення може відбуватися поступово.

Основні акценти вчення про фізичне оздоровлення в Русі Святості були перейняті ранніми п'ятидесятниками. Його популярність у колах хрещених Святим Духом на поч. XX ст. була також обумовлена особистою позицією ранніх ідеологів руху Ч. Пархама й У. Сеймура. Ч. Пархам з самого дитинства страждав від чималої кількості захворювань й прагнув стати лікарем. Однак після чергового приступу ревматизму, відновив релігійні шукання, які привели його в методистську церкву. Під впливом власної хвороби, а також захворювання сина, Ч. Пархам в 1898 р. відкрив Дім зцілення в м. Топека, шт. Канзас. Разом з іншими ідеологами оздоровлення, Ч. Пархам відстоював тезу про те, що «Христос проти диявола, захворювань, ліків та лікарів», а також «Біблія красномовно замовчує про чудесні таблетки та порошки» [2, с. 18]. Подібний радикалізм був обумовлений скепсисом до наукового й медичного прогресу в колах містичних течій кінця XIX – поч. XX ст., протиставленням надприродного зцілення природним методам лікування. Ч. Пархам культивував вчення про зцілення в біблійних школах, які стали осередками раннього досвіду хрещення Святим Духом з ознакою іншим мов. Його учень У. Сеймур, який мав схожу біографію, пов'язану з хворобами, перейняв вчення про зцілення, однак вчив менш радикально, ніж Ч. Пархам, не заперечуючи використання медикаментозних препаратів, хоча й не схвалював їх. Новостворена Асамблея Божа в 1916 р. включила в свої віронавчальні

положення вчення про «божественне зцілення», вказуючи, що «надприродне зцілення від Бога є невід'ємною частиною Євангелія. Свобода від хвороби приходить через спокутування. Це привілей усіх віруючих» [13, р. 131]. Аналогічно й в основах віри Міжнародної церкви «Чотирьохстороннього Євангелія» вказано: «Ми віримо, що божественне зцілення – це сила Ісуса Христа зціляти хворих й зламаних у відповідь на молитву віри» [1, с. 322].

Хоча теологія Руху Святості впливала на хрещених Святим Духом, початкова п'ятидесятницька практика зцілення була заснована на біблійних (в основному новозавітних) прецедентах, помножених на переконання повсякденної досяжності Бога. При цьому, п'ятидесятники менше цікавилися причиною походження хвороби, а більше фокусувалися на потенціалі Євангелій у контексті зцілення, вказуючи, що третина тексту Євангелія від Марка присвячена темі надприродного оздоровлення. Євангелист Матвій через приклади зцілення ототожнює Христа з Месією, а для Луки зцілення є свідцтвом рятівного служіння Христа. В п'ятидесятницькому розумінні, біблійний наратив повідомляє про зцілення не для того, щоб викликати враження, а з метою передачі Божого характеру, оскільки в Його природі закладено бажання оздоровлювати людей. Водночас Його дії в зціленні, згідно Писання, мають специфіку. Так, в Старому Заповіті для того, щоб жити в здоров'ї, Бог створив умови для дотримання Закону (Вихід 15:26). У Новому Завіті зцілення доступне для тих, хто приходить у віру до Бога через Ісуса Христа [4, с. 670].

Як і стосовно інших п'ятидесятницьких практик, богословське обґрунтування в середовищі натхнених Духом відбулося поступово. В перші десятиліття розвитку руху достатньо було біблійних історій зцілення та декілька сучасних свідчень. У. Холленвегер відзначає: «П'ятидесятництво – усна релігія. Їй невластива абстрактна мова... П'ятидесятництво передають оповідями, свідченнями та піснями... Коли ви стаєте п'ятидесятником, ви говорите про те, як ви зцілилися або як змінилося все ваше життя. Саме про це п'ятидесятники твердять невпинно, зокрема й тому, що людям цікаво слухати такі розповіді» [9, р.42].

Однак цього недостатньо для богословського обґрунтування радикального вчення про зцілення. Тому сучасні п'ятидесятницькі теологи скористалися як богословським надбанням Руху Святості, так і окремими протестантськими сотеріологічними, антропологічними та есхатологічними напрацюваннями. Засновуючись на теології творіння, вказуючи на цілісність Божого задуму в ньому, п'ятидесятники вважають, що зцілення є частиною Божої дії для врятування через Христа. Проголошуючи «повне Євангеліє» для «всієї людини», вони заперечують

ідею, що Бог турбується тільки про душі, а не про людей. При цьому відкидається дуалістичний підхід в антропології, який передбачає розуміння зіпсованості людського тіла й матеріального світу в ключі неоплатонізму. П'ятидесятники звинувачують Августина та Кальвіна в тому, що вони применшували важливість фізичної сторони людського існування, задавши відповідний ракурс тлумачення Писання [4, с. 671]. Згідно п'ятидесятницького прочитання Біблії, людська природа на її сторінках постає цілісною. Розуміння холістичності не відкидає те, що ціле містить у собі різноманітні частини. Це не означає, що маємо розглядати біблійний холізм як форму монізму. Скоріше біблійний підхід розглядає людину в її цілісності з усіма його консолідуючими частинами, які гармонійно взаємодіють на благо всього тіла. Згідно такого підходу, щоб людина не робила, вона робить це як єдина особа. Якщо мова йде про гріх, то це стосується людини, а не її тіла чи душі. Це ж саме стосується й голгофського спокутування. Бог створив цілісну людину, тому Його воля відновити людей в їх єдності.

Звідси, згідно п'ятидесятницької інтерпретації, зцілення не можна розглядати як щось чуже або те, що не належить до спасіння. В Писанні не йде мова про таке спасіння, яке б не включало всі аспекти фізичної природи. Стверджувати, що в Книзі Пророка Ісаї (53-5) і Першому Посланні Петра (2:24) говориться виключно про духовне зцілення або спасіння душі, а не про фізичне зцілення, означає встановлювати чужорідний поділ між духовною і фізичною сторонами людського існування. Термін «спасіння» можна зарахувати як до порятунку, так і до зцілення. Часто єдиним ключем до встановлення його значенням є конкретний контекст, в якому використано це слово. Двоїстість доктрини примирення полягає у «відновленні та зціленні». Таким чином, людина приймає спасіння і освячується зсередини, стає духовно й емоційно єдиним цілим через Святий Дух і не меншою мірою потребує або має право на фізичну цілісність [6, р.172].

Однією з причин несприйняття вчення про те, що фізичне зцілення впливає з викупної роботи Христа на хресті, є різне розуміння самого спокутування. Так, Д. Стотт та Д. Петтс, виходячи із семантики терміну спокутування й споріднених йому термінів у Новому Завіті (*hilasterion* – «жертва примирення» й «*lytron*» – викуп/спокута), в цілому визначають спокуту як «покриття гріха» й розглядають значення хреста з юридичної точки зору [14, р. 23–27]. Згідно такого підходу, Христос на хресті взяв гріхи всього світу, Він прийняв на себе наше покарання й усунув проблему гріха. При такому вузькому розгляді спокути фізичне зцілення людини залишається за її межами. Інше розуміння спокути можна визначити як

«ліберальне»: хресна смерть Христа розуміється як приклад найвищої форми любові, що викликає відгук в інших, які мають діяти таким же чином.

Для обґрунтування вчення про зцілення як одного з наслідків спокути Христа на хресті п'ятидесятники використали класичну концепцію лютеранського теолога Г. Аулена, яку можна назвати «Христос Переможець». Роздумуючи в траєкторії богослов'я хреста М. Лютера, Аулен робить акцент на тому, що Христос Своєю смертю та воскресінням переміг «влади й начальства». Хрест розглядається не лише як засіб, який вирішує проблему гріха, а як точка поразки диявола, гріха та смерті. Аулен надає хресту Ісуса космічний сенс: все творіння позбавляється гніту поневолювачів. Втілення Христа пов'язується з Його смертю, в той час як Його смерть має вирішальне значення для звільнення творіння.

Дякуючи концепції «Христос Переможець», п'ятидесятники розширюють погляд на спокутування й, виходячи за семантичні рамки термінології, вбачають у ньому інші елементи біблійного свідчення. Вони відкидають протиставлення визначеності в питанні духовного рятунку й невизначеності в сфері фізичного оздоровлення. Продовжуючи логіку Г. Аулена, Р. Мензіс твердить: «безглуздо розмежовувати прояви абсолютної влади Божої і дії обумовлені хрестом. Ісус повноправний Господь і діє як Цар, тому, що Він є Агнець, який був заколений» [3, с. 155]. Аналізуючи новозавітні тексти, п'ятидесятницький богослов вбачає в хресті кульмінаційний момент, завдяки якому Ісус є Господом і Спасителем, оскільки Він «був заколений від закладин світу» (Об'явлення 13:8).

Другим аргументом п'ятидесятників є заперечення хибної аналогії, згідно якої людина, котра покаялася та увірувала, дякуючи перетворювальній силі Божої благодаті, одразу отримує прощення й вступає в нові стосунки з Богом, в той час як досвід зцілення проголошується більш невизначеним й спорадичним. На підставі 2 Послання до Коринтян 3:18 та інших текстів хрещені Духом вважають, що спасіння, дароване Христом, прогресивне за своєю природою. На думку Мензіса, така постановка питання вірна як для духовних, так і для фізичних аспектів спасіння, оскільки кінцева ціль існування людини включає воскресіння тіла, преображеного Духом. Звідси, як нинішній духовний досвід є гарантією майбутнього досвіду, так і досвід зцілення передбачає славне тілесне воскресіння [там само, с. 156].

Ще один аргумент, який п'ятидесятники віднедавна використовують, пов'язуючи спокутування й зцілення, корениться у розумінні спасіння як відновлення всього творіння. На підставі Римлянам 8:23 та 1 Коринтянам 15:42-54 частина сучасних п'ятидесятницьких богословів стверджує, що

спасіння має космічну природу й включає фізичну цілісність. Такий підхід є достатньо новим, оскільки ранні п'ятидесятницькі ідеологи, мислячи категоріями преміленіалізму, не бачили необхідності інвестувати в світ, який скоро зникне. Це, відповідно, спричинювало низьку соціальну активність та екологічну свідомість. В цьому контексті принизливе ставлення до тіла нелогічне. На рівні особистості ап. Павло закликає віруючих бачити себе не безтілесними духами, а преображеними людьми, все життя яких, включаючи тілесне, визначається Христом. У цьому контексті богослов Асамблеї Божої В. Пурді цитує Ірінея, який вірив, що спасіння є «спасінням тіла, а не спасінням від тіла» [4, с. 677].

Сучасні п'ятидесятники переконані, що в сферу інтересів та намірів Бога входить фізичне тіло, навколишнє середовище, світ, в якому ми живемо. Тема фізичного зцілення нагадує про цілісну природу викупних намірів Бога, які стали реальністю дякуючи хресту Ісуса.

Ключовим дискусійним текстом Писання про зв'язок спокутування та зцілення є пророцтво Ісаї 53:4-5 і використання цього тексту євангелистом Матвієм (8:14-17). Деякі дослідники вважають, що цей уривок є метафорою про те, як Месія візьме на себе гріхи людства, й Ісая ніяким чином не мав наміру пов'язувати з фізичним зціленням. Опонуючи такому підходу, п'ятидесятники аналізують ключові слова «немочі» та «болі» й приходять до висновку, що їх не можна обмежити лише духовним зціленням. Крім цього, фрагмент «Його ж ранами нас уздоровлено» в першоапостольській церкві був основою того, що згодом отримало назву «традиції зцілення». Однак, на думку В. Пурді, мова йде про щось більше ніж проста традиція. Це герменевтичний приклад, який передбачає авторитетність новозавітного тлумачення фрагменту зі Старого Заповіту. Тобто наміри старозавітних текстів визначалися з богословської точки зору не лише історичним контекстом, а і їх використанням в Новому Заповіті [там само]. Звідси, п'ятидесятники вказують, що розуміння Матвія не обов'язково має співпадати з початковим сенсом, який закладав Ісая. Євангелист, як і інші новозавітні автори, пише свою книгу в світлі хреста й воскресіння, тому чимало старозавітних текстів набувають в їх очах нового прочитання.

Аналізуючи текст Матвія 8:17 «щоб справдилося, що сказав був Ісая пророк, промовляючи: Він узяв наші немочі, і недуги поніс», варто звернути увагу на контекст, в якому вказано: «Він... недужих всіх оздоровив» (Мв. 8:16). Таким чином, формула Матвія «щоб збулося сказане пророком від Господа» застосовується до Ісусового служіння зцілення. Аналіз ключових слів «немочі» («asthenia») та «недуги» («nosos») в Мв. 8:17 теж вказує на зцілення. Термін «nosos» ще п'ять разів використовується в тексті євангелія від Матвія й всюди належить до

фізичних захворювань. Слово «asthenia» Матвій використав лише один раз, однак його застосування в новозавітному контексті також підтверджує співвідносність із «хворобами».

Крім вищесказаного, Р. Мензіс звертає увагу на те, що Матвій не слідує грецькому перекладу єврейського тексту, як прийнято було в елліністичних синагогах, а фактично передає його своїми словами, щоб мати можливість застосувати цю цитату до фізичних захворювань, які були зцілені Ісусом [3, с. 158]. Фактично Матвій демонструє месіанське прочитання тексту пророка Ісаї, яке сформувало віру ранньої церкви в реальність фізичного зцілення як наслідку спокутування.

П'ятидесятницьке тлумачення уривку Мв. 8:14-17 підтверджується в розширеному контексті всього Євангелія від Матвія, який коротко викладає значення місії Месії Ісуса, апофеозом якої стане хрест. Ісус – істинний Месія в слові (5-7 розділ – нагорна проповідь), в ділі (8-9 розділ), який долучає до місії учнів (10 розділ) [див. більше: 5]. Ісус – месіанський Цар, який, дякуючи хресту, встановлює Царство Боже, благословення якого включають в себе й фізичне здоров'я.

Водночас критика п'ятидесятницького вчення про зцілення у зв'язку зі спокутою на хресті виявляється не єдиним викликом для руху в контексті розвитку теології ХХ ст. На думку хрещених Святим Духом, деміфологізація Р. Бультмана має властивість затіняти, заплутувати, а, можливо, й відкидати дійсність надприродного. Р. Пурді називає позицію Бультмана «пережитком ліберального модернізму» й нав'язуванням ідеї про те, що «в нашу наукову епоху неможливо вірити в чудеса», однак суттєвих аргументів, які б опонували Бультману, не наводить [4, с. 687].

Значно ґрунтовніше п'ятидесятники відповідають на виклик цессаціонізму, який попри відкинення значною частиною протестантських теологів, продовжує підживлюватися диспенсационалістськими та реформаторськими колами. Згідно цієї концепції, духовні дари, включаючи зцілення, були дані для церкви на певний проміжок часу до завершення формування канону Нового Заповіту, після прийняття якого вони були припинені Святим Духом й зникли разом з апостолами. Їх наявність на зорі християнської історії могла слугувати ознакою справжності апостолів. П'ятидесятники висувають декілька контраргументів, включаючи історичний та місіональний. Згідно першого аргументу, є чимало досліджених джерел, які засвідчують продовження дарів Духа поза апостольською епохою. П'ятидесятники вважають, що Дух не відняв дарів від церкви, це церковна ієрархія знехтувала ними в добу одержавлення церкви [див., напр.: 11]. Місіональний контраргумент полягає в інтерпретації зцілення та деяких інших харизм у якості місійного

інструменту. Бог не міг позбавити церкву надприродних засобів для здійснення місії в умовах незмінності її порядку денного. Примітно, що під впливом харизматичного оновлення, протестантський місіонерський загал актуалізує вчення та практику зцілення, особливо в країнах третього світу.

Значним викликом для п'ятидесятницького вчення про зцілення стала інша крайність, представлена поглядами «Руху Віри». На думку хрещених Святим Духом, вона фокусується не на божественній силі, а на людській вірі та сповіданні. Згідно такої позиції, яка представлена в книгах Е. Кеньона, К. Хейгана й К. Коупленда, віра визначається у якості інструменту керування Божою силою [див., напр.: 10]. Формула віри передбачає, що сама віра є причиною, а зцілення – наслідком. Така постановка питання виключає можливість Божого покарання, педагогіки або прояву Божого суверенітету в питанні зцілення. На переконання ідеологів руху, Бог ніколи не навчає або карає через хворобу. Як вдало відзначив К. Блю, в Русі Віри «...американський оптимізм з'єднався з християнським фундаменталізмом для того, щоб породити тріумфальний богословський гібрид» [цит. за: 4, с. 691].

На відміну від «Руху Віри» з його спрощенням духовної реальності до певних принципів, у п'ятидесятницькому світогляді існує уявлення про Бога як про таємницю. Дороги Божі не завжди легко можуть бути зведені до законів та формул: дехто отримує зцілення, а дехто – ні, зламані і розбиті можуть бути Божими знаряддями у цьому світі. Оскільки життя – це подорож з Богом і в Богові, то далеко не все нам може бути зрозумілим.

В подібних рухах існує складність із розумінням природи божественного зцілення. Наприклад, К. Коупленд стверджує, що «хвороби зцілені духовним спокутуванням Христа в пеклі, а не його фізичною смертю на хресті» [7, р. 17]. Такий погляд суперечить не лише п'ятидесятницькому підходу до зцілення, а й ортодоксальній християнській позиції. Негативно відгукуються п'ятидесятники про популярну думку про те, що для «християн неправильно хворіти». Біблія не прикладає до хвороби чи здоров'я моральних застережень, а міцне здоров'я або хвороба взагалі може не мати нічого спільного з вірою та духовністю. Натомість, згідно прихильників Руху Віри, віруючий повністю відповідальний за свої хвороби й ні наявність Божої волі, або гріховних наслідків у світі не грають ключової ролі в здоров'ї християнина [10, р. 44].

Отож, у контексті харизматичного вчення про зцілення, зокрема «Руху Віри», п'ятидесятники не відкидають реальності зцілення, однак заперечують його універсальність, спроможність зведення до «кроків», «принципів» та «формул», а також враховують реальність земного буття після гріхопадіння.

Р. Мензіс пропонує три біблійних способи, якими Бог зцілює в сучасності:

- Провіденційна Божа дія як прояв Його благодаті. В багатьох випадках неможливо сказати, що щось залежить від людини, Бог втрачається в ситуацію по Своїй волі.
- Зцілення як прояв духовного дару (1 Кор. 12:9). При цьому, частина християн стверджує, що для функціонування цього дару необхідні ще дари віри й чудотворіння [1, с. 343].
- Зцілення у відповідь на молитву віри церковних старійшин в умовах звичайного християнського зібрання (Послання Якова 5:13-16) [3, с. 162].

Окреслені Р. Мензісом способи зцілення поділяються більшістю вірних у колах охрещених Духом Святим. Водночас на поверхні ключове логічне протиріччя в п'ятидесятницькому вченні про зцілення: як співвідносити потенціал фізичного оздоровлення як частини спокутування з Божою провіденцією? На практиці, коли зцілення стає реальністю, його вбачають у контексті голгофської спокути, коли ж людина продовжує страждати від захворювання або помирає, апелюють до волі Божої. При цьому, частина п'ятидесятницьких течій, як-от, Церква Чотирьохстороннього Євангелія, стверджує, що Бог завжди готовий оздоровлювати [1, с. 346]. В такому випадку відсутність зцілення – це проблема непевності людської віри, наявності гріха, невігластва, неправильних пріоритетів. Зрештою, попри «оздоровчий оптимізм», ідеологи цієї п'ятидесятницької течії заявляють, що «фізичне зцілення, яким би прекрасним воно не було, не є головним благословенням для людини. Спасіння й духовна зрілість важливіші, тому іноді фізичне оздоровлення має поступитися місцем духовним пріоритетам» [там само, с. 351]. Однак така відповідь не є переконливою, бо не примирює «потенціал Христової спокути» й реальність людського фізичного стану.

Теологи Асамблеї Божої висловлюються стосовно актуалізованого питання обережніше. Погоджуючись з антропологічною складовою як перешкодою для зцілення, вони вказують, що «воля Бога для нас незбагненна й закрита». В. Пурді цитує Д. Ледда: «В сучасній дії Царства не всі хворі та криві прийняли спасіння. Рятівна сила Божого Царства діє не всюди» [цит. за: 4, с. 695]. Незважаючи на те, що зцілення є невід'ємною частиною спасіння, його не можна прирівняти до врятування. Бог обіцяв спасти всіх, хто покличе Його ім'я, однак не обіцяв зцілити кожного. Богослов В. Уоррен прагне вирішити протиріччя, визначаючи три типи зцілення. По-перше, існує психологічне й емоційне зцілення, яке стає реальністю після видалення провини внаслідок духовного відродження. По-друге, Уоррен стверджує, що існує психосоматичне зцілення, оскільки,

за його словами, «органічний розлад», може виникнути в результаті певних психологічних причин. По-третє, існує фізичний аспект зцілення, в якому «ми найменше впевнені, оскільки для його звершення необхідне особливе Боже провидіння в доповнення до загальної картини» [15, р. 545–546]. Отож, віруючі не можуть передбачати обов'язковий прояв Божого зцілення кожного разу, коли звершується молитва над хворими, адже необхідно враховувати Божу мудрість та волю.

Солідарний із таким підходом і Р. Мензіс. Вважаючи п'ятидесятників служителами «транзитного періоду», він вказує, що в співіснуванні хворого, занепалого світу й вторгнення в нього майбутнього повного Божого спокутування криється тайна. Однак він закликає вірних протидіяти стражданню, шукаючи людей, які потребують зцілення й молячись за них. За біблійним методом, реакцією на захворювання має бути молитва старійшин общини з оливопомазанням (Посл. Якова 5:14–16), а також постійне духовне клопотання за хворого. На думку п'ятидесятницького теолога, перестати «приділяти увагу тайні страждання слід тільки тоді, коли духовні лідери общини віруючих в оточенні хворого приходять до розуміння, що Бог у конкретному випадку не має наміру дати зцілення. Тоді правильно помолитися молитвою й передати все в Божі руки» [3, с. 160].

Доказом того, що не всі вірні зцілюються, є самі євангельські нарративи, де вказується про захворювання Павла, Епафродита й Тимофія, але нічого не сказано про їх надприродне оздоровлення. Однак вказані аргументи в межах п'ятидесятницького вчення про зцілення не переконують представників інших християнських традицій.

Нарешті, ще одним специфічним елементом п'ятидесятницького вчення про зцілення є розуміння необхідності втримання цього переживання. Оскільки людина може втратити спасіння, то це ж може статися і з фізичним оздоровленням. Причиною називають свідомий гріх, а також хитання у вірі. На переконання теологів Церкви Чотирьохстороннього Євангелія, християни зберігають Божі благословення таким же чином як отримують їх. Тому вони радять жити в атмосфері віри, послуху, Божої слави та свідочтва для зовнішніх про реальність Божої присутності [1, с. 353–355].

Нові світоглядні та теологічні виклики змушують «рух Духа» частково переглядати відношення до зцілення, який виразився в теологічній «легітимізації» медицини, запереченні універсальності оздоровлення, розширенні ідеї на емоційну та психосоматичну складову людини. Нинішні п'ятидесятники прагнуть не жалітися, що зцілюються не всі, а тішитися тому, що хтось зцілюється. У спробі

побачити надприродне втручання Бога в умовах гріховності й приреченості фізичного світу, хрещені Духом мусять апелювати й до одного та іншого.

Висновки. Отож, на переконання п'ятидесятників доктрина Божественного зцілення – це природний результат відновлення новозавітного християнства. Надприродне оздоровлення є частиною триваючої роботи Ісуса в церкві напередодні парусії. Виходячи з холістичного підходу в антропології, вважаючи викупну жертву Христа джерелом фізичного оздоровлення людини, вбачаючи кінцевою місією метою преображення творіння, сучасні п'ятидесятники проголошують реальність зцілення як частину грандіозного вселенського Божого задуму, якому не чужа фізична сторона життя людини.

Список використаних джерел:

1. Даффилд, Г., Ван Клив, Н., 2007. 'Основы пятидесятнического богословия', Нижний Новгород : *Agape*, 528 с.
2. Макги, Г., 2001. 'Пятидесятническое наследие Чарльза Пархама', *Духовные источники*, №9, с. 16–21.
3. Мензис, У., Мензис, Р. 2017. 'Дух и сила. Основы пятидесятнического опыта. Пер. с англ', М. : МТИ; Нижний Новгород: *Agape*, 526 с.
4. Пурди, В., 1999. 'Божественное исцеление', *Систематическое богословие / под ред. С. Хортонна. Пер. с англ.*, К. : *Лайф*, 656 с.
5. Райчинец, Ф., 2016. 'Евангелие от Матфея', *Славянский библейский комментарий. Редкол.: С.Санников (гл. редактор)*, М. : ЕААА, Библейская лига, с. 1131–1219.
6. Anderson, R., 1982. 'On Being Human: Essays in Theological Anthropology', Grand Rapids : *Wm. B. Eerdmans*, 234 p.
7. Copeland, K., 2012. 'You Are Healed!', *Harrisson House Publishers*, 32 p.
8. Epstein, DM., 1993. 'Sister Aimee: The Life of Aimee Semple McPherson', New York : *Harcourt Brace Jovanovich*, 502 p.
9. Hollenweger, W., 1988. 'Pentecostalism's Global Language', *Christian History* 17, no. 58, *Spring*, p. 40–45.
10. Kenyon, EW., 1968. 'Jesus the Healer', Seattle : *Kenyon Gospel Publishing Society*, 522 p.
11. Kydd, RA., 1987. 'Charismatic Gifts in the Early Church', Peabody, Mass. : *Hendrickson Publishers*, 112 p.
12. McClung, GL., 1994. 'Pentecostal/Charismatic Perspectives on a Missiology for the Twenty-First Century', *Pneuma, Volume 16, Issue 1*, p. 11–21.
13. 'Minutes of the 44th Session of the General Council of the Assemblies of God with Revised Constitution and Bylaws', 1991. Springfield, Mo. : *The General Council of the Assemblies of God*, 152 p.
14. Petts, D., 1993. 'Healing and the Atonement', *EPTA Bulletin* 12, p. 23–27.
15. Warren, V., 1982. 'What the Bible Says about Salvation', Joplin, Mo. : *College Press Publishing Co.*, p. 545–546.

References:

1. Daffild, G., Van Kliv, N., 2007. 'Osnovy pyatidesyatnicheskogo bogosloviya (Fundamentals of Pentecostal Theology)', Nizhniy Novgorod : *Agape*, 528 s.

2. Makgi, G., 2001. 'Pyatidesyatnicheskoe nasledie Charlza Parkhama (Pentecostal heritage of Charles Parham)', *Dukhovnye istochniki*, №9, s. 16–21.
3. Menzis, U., Menzis, R. 2017. 'Dukh i sila. Osnovy pyatidesyatnicheskogo opyta (Spirit and Power. Fundamentals of Pentecostal experience). Per. s angl', M. : MTT; Nizhniy Novgorod: *Agape*, 526 s.
4. Purdi, V., 1999. 'Bozhestvennoe itselenie (Divine Healing)', *Sistematicheskoe bogoslovie / pod red. S. Khortona. Per. s angl.*, K. : *Layf*, 656 p.
5. Raychinets, F., 2016. 'Yevangelie ot Matfeya (The Gospel According to Matthew)', *Slavyanskiy bibleyskiy kommentariy. Redkol.: S.Sannikov (gl. redaktor), M. : YeAAA, Bibleyskaya liga*, s. 1131–1219.
6. Anderson, R., 1982. 'On Being Human: Essays in Theological Anthropology', Grand Rapids : *Wm. B. Eerdmans*, 234 p.
7. Copeland, K., 2012. 'You Are Healed!', *Harrisson House Pablshers*, 32 p.
8. Epstein, DM., 1993. 'Sister Aimee: The Life of Aimee Semple McPherson', New York : *Harcourt Brace Jovanovich*, 502 p.
9. Hollenweger, W., 1988. 'Pentecostalism's Global Language', *Christian History* 17, no. 58, *Spring*, p. 40–45.
10. Kenyon, EW., 1968. 'Jesus the Healer', Seattle : *Kenyon Gospel Publishing Society*, 522 p.
11. Kydd, RA., 1987. 'Charismatic Gifts in the Early Church', Peabody, Mass. : *Hendrickson Publishers*, 112 p.
12. McClung, GL., 1994. 'Pentecostal/Charismatic Perspectives on a Missiology for the Twenty-First Century', *Pneuma, Volume 16, Issue 1*, p. 11–21.
13. 'Minutes of the 44th Session of the General Council of the Assemblies of God with Revised Constitution and Bylaws', 1991. Springfield, Mo. : *The General Council of the Assemblies of God*, 152 p.
14. Petts, D., 1993. 'Healing and the Atonement', *EPTA Bulletin* 12, p. 23–27.
15. Warren, V., 1982. 'What the Bible Says about Salvation', Joplin, Mo. : *College Press Publishing Co.*, p. 545–546.

УДК 2-1/9:37:027.7:378:027.7

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ДУХОВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОГО
ОСВІТНЬОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

*NORMATIVE-LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITIES OF HIGH-
SPIRITUAL EDUCATION IN UKRAINE'S NEW EDUCATIONAL
LEGISLATION*

В. Л. Хромець

Актуальність дослідження.

Актуальність теми пов'язана з тими процесами, які почали відбуватись ще до проголошення Незалежності України, а саме розпочались з 1988 року – святкування 1000-ліття Хрещення Русі. Дана подія дала поштовх до лібералізації процесів

Urgency of the research.

The urgency of the topic is related to those processes that began to take place before the proclamation of Ukraine's Independence, namely, they began in 1988 - the celebration of the 1000th anniversary of the Baptism of Rus. This event gave impetus to the liberalization